

FORSTEMMENDE: Etter frikjennelsene av Bergwall er det åtte uløste drapssaker hvor barn og unge er ofre.

Hvem manipulerer hvem?

KRONIKK

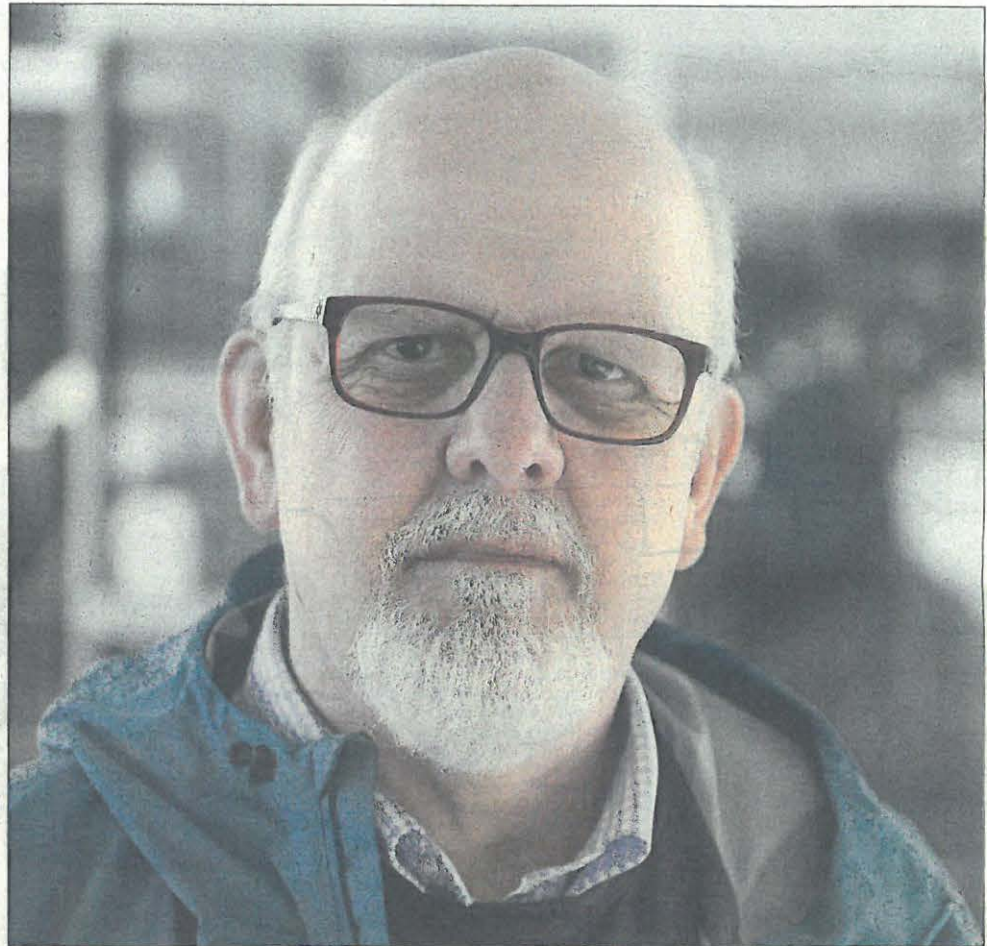
PÅL GRØNDAHL
Psykolog og forsker

Få mennesker har vært diskutert, intervjuet, utredet rettspsykiatrisk, og omtalt som svensken Sture Bergwall, som i en periode kalte seg Thomas Quick. Under det navnet tilsto han i perioden 1994–2001 totalt 39 drap og ble dømt for åtte av dem. En rekke av tilståelsene kom da Quick var tungt medisineret. Samtidig førte hver nye tilståelse til enda mer oppstuss, og «monsteret» og «kannibalen» Thomas Quick ble skapt, i alle fall i mediene. I en periode over 25 år skulle han ifølge seg selv ha lemlestet, drept, og dels spist sine ofre. Men i 2001 stoppet tilståelsene. Brått. Han avbrøt samarbeidet med politiet og den intense terapien han hadde mottatt i årevis ved den rettspsykiatriske klinikken Säter. Det er antydning at Quick avsluttet samarbeidet fordi den omfangsrrike medisineringen ble stanset av en nyansatt overlege ved klinikken. Dessuten skal han, etter eget utsagn, ha blitt krenket da politiet våget å tvile på enkelte av tilståelsene hans. Riktignok hadde allerede flere røster stillt seg tvilende til at en person kunne stå bak så mange drap uten at det fantes noe som helst tekniske bevis. Quick ble kun domfelt på indisier og egne tilståelser. Allerede i 2001 holdt den profilerte forfatteren og professoren i kriminologi, Leif G.W. Persson, en forelesning på et juristseminar i Sverige. Der gikk han langt i å antydning at domfellelsene av Quick kunne være feil.

Men skeptikerne til Quicks tilståelser fikk først skikkelig vann på mølla da journalisten Hannes Råstam i 2012 utga boken «Pallet Thomas Quick: att skapa en seriemördare». Der avdekket Råstam at samtlige av Quicks tilståelser var falske og dokumenterte systematisk alt som hadde gått galt i saken. Året etter kom Dan Josefssons bok: «Mannen som slutade ljuga» ut og han gikk steget videre da han på sedvanlig grundig svensk vis demonstrerte hvorfor det meste hadde gått så galt i Quick-saken. 31. juli 2013 ble Bergwall, som han igjen kalte seg, frikjent for det siste drapet. Det som ble kjent som Sveriges største rettsskandale var et faktum. Eller? Ikke alle var enig i det.

17. april 2015 ble Bergwall utskrevet fra den rettspsykiatriske klinikken Säter etter 24 års opphold der og er nå en fri mann. Fra å være et monster gikk Bergwall over til å bli kalt tidens mytoman. Det kunne stanset her, men nei. Etter frikjennelsene saksøkte Bergwall staten for brudd på menneskerettighetene og høyesterettsdommer Göran Lambertz for hans uttalelser. Lambertz har i en rekke debattartikler og intervjuer hevdet at bevisene mot Sture Bergwall var sterke og han fått massiv kritikk for sine standpunkt. Lambertz tok til motmæle mot all kri-

MYTOMAN: Få mennesker har vært diskutert, intervjuet, utredet rettspsykiatrisk og omtalt som svensken Sture Bergwall.

FOTO: VILHELM STOKSTAD/NTB SCANPIX

tikken da han 24. april i år utga boken «Quickologi». Der forteller Lambertz at han ønsker å ta ned mye av den kritikken mot flere av de impliserte i saken (f.eks. etterforskerne i saken, Quicks terapeut ved Säter og en sakkyndig ekspert for å nevne noen). I tillegg fremlegger Lambertz en rekke indisier på at domfellelsene av Quick slett ikke var feil og at det ikke var noen rettskandale at Quick ble dømt i sin tid. Kanskje skrev Lambertz sin bok litt for tidlig.

Freitag 5. juni la den regjeringsoppnevnte Bergwall-kommisjonen fram sin over 700 sider lange rapport (SOU 2015:52). Kommisjonen har gjennomgått samtlige av dommene mot Quick og konkluderer med at det ikke var én klar systemsvikt i saken. Men kommisjonen skriver, igjen på sedvanlig grundig svensk vis, at det skjedde flere feil. Politiet sviktet ved å la de samme etterforskerne etterforske alle skjedde med den, og da er risikoen for å gå i bekræftelsesfellen stor. Svensk rettspsykiatri sviktet ved å påvirke Bergwall i retning

av å tilstå drap han ikke hadde begått. Påtalemyndigheten sviktet ved å underslå hvor svake bevisene mot ham var, og forsvarerne utførte ikke i tilstrekkelig grad den jobben de var satt til. Tingrettene sviktet ved at de godkjente et dårlig bevisgrunnlag enn vanlig. Rapporten gir ikke Lambertz og hans meningsfeller mye støtte.

Kanskje slutter saken med dette. Men jeg tviler. Quick aksepterer neppe å tre helt ut av offentlighetens lys. Det er kanskje et godt poeng når Josefsson tar inn i sin bok følgende sitat fra psykoanalytikeren Frieda Fromm-Reichmann: «Lonlieness seems to be such a painful, frightening experience that people do practically everything to avoid it.» Jeg tror heller ikke at Lambertz og det han kaller «Quicklaget», som teller sju personer som fortsatt betviler Quicks uskyld, vil gi seg med dette. Saken vil dessuten få et ytterligere innspill når det norske utvalget nedsatt av Riksadvokaten leverer sin rapport. De skal gjennomgå hva som skjedde med den norske etterforskningen av de tre nå uløste sakene hvor Quicks påståtte offer var fra Norge. Publikasjonene om saken

ser også ut til å bli lengre og lengre. Råstams bok var på 445 sider, Josefssons bok hadde 552 sider, Lambertz bok begrenser seg til 500 sider og den svenske rapporten teller 711 sider. Med et slikt økende forbruk av trykksverte er det lite som tyder på striden og debatten vil dempe seg med det første. Snart kommer det vel en doktorgrad eller to om Quick/Bergwall-saken også.

Det hele kunne vært underholdning av beste klasse. Men det er ikke det. Svensk rettsvesen har fått en alvorlig ripe i lakken, svensk rettspsykiatri likeså. Det er en risiko for at de mest sentrale aktørene i saken fortsetter å argumentere mot hverandre. Det er lett å vise til den Nobeprisvinnende beslutningspsykologen Daniel Kahneman som har uttalt at det er langt lettere å gjenkjenne andres feil enn vår egen. Det mest forstemmende med saken er at etter frikjennelsen av Bergwall så er det åtte uløste drapssaker hvor barn og unge er ofre. Tilbake sitter deres familier. De må leve med uvissheten om hva som skjedde med deres aller nærmeste og slitasje på grunn av nye spekulasjoner og myter. Godt hjulpet av mytomanen Sture Bergwall.

**Tilbake
sitter deres
familier. De må leve
med uvissheten om
hva som skjedde
med deres aller
nærmeste.**